

Validatierapport Kwaliteitszorg Onderzoek Gerrit Rietveld Academie

Januari 2010

Deelcommissie VKO

- Prof. dr. P.L. (Pauline) Meurs (voorzitter)
- Drs. P.M. (Paul) van Roon
- Prof. dr. H.W. (Henk) Volberda
- Drs. M.A. (Marcel) de Haas (secretaris)

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	3
1. Schets van de Gerrit Rietveld Academie	4
2. Bevindingen	6
2.1 <i>Structuur en samenhang in kwaliteitszorg</i>	6
2.2 <i>Randvoorwaarden voor kwaliteitszorg</i>	8
2.3 <i>Evaluaties van onderzoekseenheden</i>	9
2.4 <i>Verbeterbeleid</i>	10
3. Conclusie en aanbeveling	12
Bijlage 1 Instellingsbesluit VKO.....	14
Bijlage 2 Overzicht bestudeerd materiaal	17
Bijlage 3 Bezoekprogramma.....	18

Inleiding

De validatiecommissie kwaliteitszorg onderzoek (VKO) is begin 2009 door de voorzitter van de HBO-raad geïnstalleerd (zie instellingsbesluit, bijlage 1). De VKO maakt als onafhankelijke commissie onderdeel uit van het per 1 januari 2009 ingevoerde kwaliteitszorgstelsel voor onderzoek aan hogescholen, gebaseerd op het brancheprotocol kwaliteitszorg onderzoek (BKO). De taak van de VKO is het valideren van de kwaliteitszorgsystemen van de hogescholen, voor zover de kwaliteitszorg betrekking heeft op *onderzoek*. Kwaliteitszorg wordt daarbij gedefinieerd als "het systematische en dynamische geheel van beleid, organisatie, procedures, processen, en middelen, gericht op het permanente handhaven en verhogen van de kwaliteit van het onderzoek binnen de hogeschool, door middel van cyclisch evalueren en verbeteren."

Bij de installatie van de VKO is voor elke hogeschool - op basis van eigen voorkeuren - door de HBO-raad vastgelegd in welk jaar de validatie plaatsvindt. In de zo tot stand gekomen planning voor 2009-2015 is de Gerrit Rietveld Academie de tweede door de VKO te valideren hogeschool. De VKO ontving daartoe op 14 oktober 2009 het zelfevaluatierapport van de academie met documentatie (zie bijlage 2) ter bestudering en bespreking. Het validatiebezoek vond vervolgens plaats op 12 november 2009. Een deelcommissie vanuit de VKO sprak op die dag met het College van Bestuur, medewerkers van de centrale stafdienst en met management, staf, lector en onderzoekers/docenten (zie volledige bezoekprogramma en antecedenten deelcommissie VKO in bijlage 3).

Van de VKO wordt verwacht dat zij bij elke hogeschool tot een op ontwikkeling en verbetering gerichte rapportage komt. Het gaat daarbij om een onderbouwde en genuanceerde kwalitatieve conclusie ten aanzien van het functioneren van het kwaliteitszorgsysteem in verschillende opzichten en op verschillende dimensies, en hierop gebaseerde aanbevelingen voor verbetering. Nadat de voorzitter van de VKO een voorlopige mondelinge terugkoppeling had gegeven aan het eind van het bezoek heeft de VKO zich intern beraden op de definitieve rapportage.

Op basis van haar bevindingen heeft de VKO de kwaliteitszorg met betrekking tot het onderzoek van de Gerrit Rietveld Academie **positief** gevalideerd. Deze rapportage geeft daarvoor een nadere onderbouwing. In hoofdstuk 1 wordt een schets gegeven van de academie, in algemene zin en meer toegespitst op de missie, organisatie en omvang van het onderzoek. Hoofdstuk 2 beschrijft de bevindingen en beoordelingen van de VKO aan de hand van de vier validatievragen zoals deze zijn vastgelegd in het basisdocument kwaliteitszorg onderzoek 2009-2015 (zie www.vkohogescholen.nl). In hoofdstuk 3 sluit de VKO af met haar conclusie en aanbeveling.

1. Schets van de Gerrit Rietveld Academie

De Gerrit Rietveld Academie is een zelfstandige hogeschool met ongeveer duizend studenten. De academie biedt twee bacheloropleidingen, de opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving, en drie masteropleidingen, de opleidingen Autonome Beeldende Kunst, Vrije Vormgeving en Grafisch Ontwerp. Een vierde masteropleiding, de master Interieurarchitectuur is in oprichting.

De academie is in 1924 ontstaan door het samenvoegen van drie scholen tot het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs, kortweg de Kunstnijverheidsschool. In 1967 verhuisde de school naar het huidige academiegebouw, ontworpen door architect en meubelontwerper Gerrit Rietveld, die tijdens de bouw ervan in 1964 overleed. Toen in 1968 de school onderdeel werd van het Hoger Beroepsonderwijs en de status kreeg van Academie voor Beeldende Kunst en Vormgeving, werd als eerbetoon aan Rietveld de naam veranderd in Gerrit Rietveld Academie.

Aan de academie zijn zo'n tweehonderd parttime docenten verbonden, van wie de meeste als zelfstandig beeldend kunstenaar of vormgever werkzaam zijn. Ook de theoriëdocenten zijn in principe buiten de academie op hun vakgebied actief, bijvoorbeeld als beschouwer, criticus, curator of organisator. Naast docenten in loondienst, worden veel gastdocenten ingezet, die een aanvulling zijn op het reguliere programma en studenten bekend kunnen maken met actuele ontwikkelingen of een bijzondere positie of opvatting. De leiding van de academie is in handen van het College van Bestuur, dat wordt ondersteund door een managementteam.

De academie wil talentvolle jonge mensen op zo'n manier begeleiden dat zij in staat zijn zelfstandig in de beeldende kunst en vormgeving te functioneren. De bedoeling is dat ze op eigen kracht hun werk gaande kunnen houden en tot artistieke inspirators van hun vakgebied kunnen uitgroeien. De academie wil de capaciteiten en de creativiteit van het individu optimaal tot ontplooiing brengen vanuit respect voor het individu en voor zijn vrijheid om een persoonlijke benadering te ontwikkelen en de eigen toekomst te bepalen. Ze hecht grote waarde aan een open houding tegenover de omgeving en pleit voor betrokkenheid bij de ander en de maatschappij en wil eigenzinnig blijven.

Het *onderzoek* van de academie heeft tot doel bij te dragen aan de kwaliteit van het onderwijs en het functioneren van beroepsbeoefenaars in de beeldende kunst en vormgeving. Over heel 2008 had de academie iets meer dan 3 ton beschikbaar voor onderzoek, waarvan ongeveer de helft uit de lump sum financiering van rijkswege. De academie beoogt de kennis die nu bij verschillende onderzoeksterreinen wordt ontwikkeld bijeen te brengen in een interdisciplinair onderzoeksgebied. Het samengaan van inzichten op het gebied van urbanistiek, architectuur, landschapsontwerp, sociologie, filosofie en

kunstwetenschap leidt tot een nieuwe aanpak van problemen op het gebied van het publiek domein en de rol die kunst daarin speelt of kan spelen.

Het onderzoek concentreert zich binnen het enige lectoraat dat de academie kent: Kunst en Publieke Ruimte. Het lectoraat (met een omvang van ca. 2 fte) bestaat uit een kleine staf (lector, coördinator en assistent) en een kenniskring van 12 docenten/onderzoekers. Er wordt nauw samengewerkt met het Virtueel Museum Zuidas en de Stichting Kunst en Publieke Ruimte (SKOR). Het lectoraat valt direct onder de verantwoordelijkheid van het College van Bestuur.

Het lectoraat beoogt via onderzoek naar en reflectie over de rol van kunst en design in het publieke domein het inzicht te vergroten in de relatie tussen kunstenaar en samenleving. Deze missie is als volgt nader uitgewerkt:

- Op methodologische wijze kennis ontwikkelen op het gebied van beeldende kunst en vormgeving ten aanzien van vragen die spelen in deze beroepspraktijk;
- Methodologisch en experimenterend kennis ontwikkelen t.a.v. artistiek onderzoek in de beeldende kunst en vormgeving;
- Reflectie van docenten en studenten op de totstandkoming van "beeldend werk" en de rol en functie van onderzoek daarbinnen;
- Reflectie op, en verbeteren en vernieuwen van, het onderwijs op basis van de verkregen inzichten uit het onderzoek;
- Professionalisering van docenten en studenten door het bieden van onderzoeksmogelijkheden;
- Ontwikkelen en delen van opgedane kennis en inzichten binnen en buiten de instelling, zowel met de eigen opleidingen als met (internationale) collega onderwijsinstellingen en het (internationale) werkveld;
- Het vormen van netwerken, regionaal, landelijk en internationaal, als platform voor het uitwisselen en ontwikkelen van kennis en ideeën

Na de vaststelling van het *landelijke* kwaliteitszorgstelsel ten aanzien van het onderzoek aan hogescholen heeft de Gerrit Rietveld Academie haar beleid ontwikkeld voor de eigen kwaliteitszorg van het onderzoek. In een centraal kwaliteitszorgdocument zijn de uitgangspunten en de gehanteerde werkwijze beschreven. Het document beschrijft ook hoe de verantwoordelijkheden liggen en welke tijdspaden moeten worden bewandeld. Een centraal onderdeel van de kwaliteitszorg is de zesjaarlijkse externe evaluatie van het lectoraat op basis van een zelfevaluatie. Jaarverslagen en tussentijdse interne evaluaties vormen de input voor deze zelfevaluatie. Het lectoraat is ongeveer een half jaar voor het validatiebezoek van de VKO, door een externe evaluatiecommissie geëvalueerd.

2. Bevindingen

De VKO kon beschikken over documentatie in de vorm van een zelfevaluatierapport met een select aantal bijgevoegde documenten (zie bijlage 2). Vanuit dit logisch opgestelde en helder geschreven rapport wordt transparant verwezen naar de relevante bijlagen. Het totaal biedt een voldoende compleet beeld van de kwaliteitszorg ten aanzien van onderzoek zoals deze binnen de Gerrit Rietveld Academie in ontwikkeling is. Daarbij heeft de VKO wel enige moeite gehad om een duidelijk beeld te verkrijgen van wat het onderzoek concreet inhoudt, wat het opbrengt en welke eisen eraan worden gesteld. De presentatie vanuit de academie en de gesprekken die de VKO tijdens haar validatiebezoek mocht voeren hebben die tekortkoming voor een belangrijk deel weggenomen. Voor een ander deel ligt er echter aan ten grondslag dat de academie juist daarin nog zoekende is. De commissie komt hier in het vervolg van de rapportage op terug. De VKO heeft de gesprekken overigens ervaren als open, bijzonder inspirerend en informatief. Er was veel enthousiasme en een grote bereidheid om van gedachten te wisselen ten behoeve van een borging en verbetering van onderzoekskwaliteit en kwaliteitszorg.

Conform het basisdocument diende de VKO de volgende vier validatievragen te beantwoorden:

1. Is er sprake van voldoende structuur en samenhang in de kwaliteitszorg van de hogeschool (ten aanzien van onderzoek)?
2. Zijn er voldoende randvoorwaarden voor de uitvoering van de kwaliteitszorg (ten aanzien van onderzoek)?
3. Worden de onderzoeksevaluaties op deskundige en onafhankelijke wijze uitgevoerd en conform de branche-afspraken hierover?
4. Worden evaluaties gebruikt voor de handhaving en verbetering van de kwaliteit van het onderzoek en de organisatie?

Hieronder structureert de commissie haar bevindingen aan de hand van deze vier vragen in respectievelijk de paragrafen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4. Elk van deze vier paragrafen sluit af met mogelijkheden voor verbetering op de voor de validatievraag relevante onderwerpen.

2.1 Structuur en samenhang in kwaliteitszorg

De Gerrit Rietveld Academie is een relatief kleine onderwijsinstelling, met een platte organisatiestructuur en korte lijnen. De commissie stelt met genoegen vast dat de kwaliteitszorgstructuur hier goed bij aansluit. Het lectoraat is vanaf de start onderdeel geweest van de interne beleids- en verbetercyclus van de academie. Het lectoraat schrijft elk jaar een jaarverslag, waarin verantwoording wordt afgelegd over haar activiteiten. De interne en externe evaluaties leveren hiervoor informatie op. Het conceptjaarverslag wordt besproken met het College van Bestuur. Dit is een evaluerend gesprek, waar naast

de evaluatie van de activiteiten van het afgelopen jaar, ook wordt gesproken over de start en voortgang van de verbetertrajecten, voortgekomen uit de zelfevaluatie en de interne en externe evaluaties. Daarnaast worden de plannen voor het komende jaar besproken. In de maandelijkse gesprekken die het lectoraat vervolgens met het College van Bestuur en de directeur onderwijs voert worden de verbetertrajecten gemonitord. Er valt daarbij ook in algemene zin voldoende consistentie te bespeuren tussen de missie van de academie en de doelen van het lectoraat. Deze doelen worden geformuleerd voor de start van het lectoraat en vastgesteld door het College van Bestuur. Als gedurende de looptijd van het lectoraat de doelstellingen worden gewijzigd, gebeurt dit in overleg met betrokkenen en na goedkeuring door het College.

De evaluatiesystematiek is eenvoudig doch doeltreffend ingericht. Er is nauw aangesloten bij de brancheafspraken over zelfevaluatie en externe evaluatie (zie ook 2.3). De organisatie en verantwoordelijkheden bij het evaluatietraject zijn helder vastgelegd, een en ander vergemakkelijkt door de kleinschaligheid van de academie en de korte lijnen. De relatie met de accreditatiesystematiek, in het bijzonder met de uitkomsten van onderwijsvisitaties, is om diezelfde reden gemakkelijk te leggen en dit gebeurt ook op goede wijze.

De instrumentele doelen die aan de kwaliteitszorg zijn verbonden verhouden zich tot de missie en ambities van de academie. De academie wil excelleren en om die reden voortdurend leren en verbeteren. De feedback- en evaluatie-instrumenten staan duidelijk in dienst van die ambitie. Daarom wordt niet alleen geredeneerd vanuit een planning- en control cyclus maar wordt ook bewust aandacht besteed aan de sociaal culturele aspecten en het lerende vermogen van de organisatie en de mensen daarbinnen.

Mogelijkheden voor verbetering

De VKO oordeelt derhalve positief over de op de aard en omvang van de organisatie afgestemde kwaliteitszorgstructuur. De academie heeft op dit vlak gerealiseerd wat je mag verwachten van een instelling die nog maar zo jong een daadwerkelijke onderzoeksfunctie kent. Daarmee is ook gezegd dat de kwaliteitszorg nog in ontwikkeling is.

De academie is daarbij duidelijk nog zoekende naar een heldere afbakening van het onderzoek en een nadere operationalisering van het begrip onderzoekskwaliteit. Hiervoor zijn overigens tal van expliciete en impliciete ingrediënten te vinden in zowel documenten als hoofden van betrokkenen. Er is echter nog geen consensus en er moeten nog keuzes worden gemaakt. Daaruit valt ook te verklaren dat de VKO voor en tijdens het bezoek enigszins verward is geraakt door de diverse aanduidingen en typologieën van het onderzoek binnen de academie. Zo worden begrippen als artistiek onderzoek,

theoretisch onderzoek, wetenschappelijk onderzoek, praktijkonderzoek en praktijkgericht onderzoek door elkaar gebruikt en verschillend ingevuld.

Nog los van de spraakverwarring die hierdoor ontstaat is het voor zowel betrokkenen als buitenstaanders moeilijk om grip te krijgen op de gewenste onderzoekskwaliteit en te realiseren opbrengsten. De VKO adviseert kwaliteitsindicatoren te expliciteren en uit te splitsen naar de relevantie voor het onderzoeksdomein, de beroepspraktijk en het onderwijs. Daarbij gaat het om simpele indicatoren die herkenbaar zijn voor de onderzoekers en gemakkelijk zijn te kwantificeren. Het verhelderen van de aard van het onderzoek en het expliciteren van onderzoekskwaliteit zou overigens niet alleen een interne aangelegenheid moeten zijn. Het zou goed zijn als de stakeholders uit het omvangrijke netwerk hierbij worden betrokken.

Daarnaast zouden zaken binnen de academie meer gesystematiseerd en gedocumenteerd kunnen worden. Dit is met name van belang voor de borging van kennis en de externe verantwoording. Gezien het lectoraat momenteel wordt getrokken door 1 lector is codificering, systematisering en borging van het onderzoek essentieel, zodat ook bij mutaties in de personele bezetting kan worden voortgebouwd op het ontwikkelde kennisreservoir Kunst in de Publieke Ruimte

2.2 Randvoorwaarden voor kwaliteitszorg

De VKO heeft op basis van documentatie en gespreksvoering met genoeg kunnen vaststellen dat binnen de academie sprake is van een kwaliteitscultuur. Er bestaat een sterke behoefte om te excelleren en steeds beter te worden. Men stelt zich doelbewust lerend op en staat open voor feedback. Inspiratie wordt doelbewust gemobiliseerd. Er is een grote bereidheid te investeren in evaluatie en verbetering. Dit wordt gecombineerd met een gezonde dosis eigenwijsheid en eigenzinnigheid.

De commissie is van oordeel dat een goede balans is gevonden tussen de administratieve lasten en de opbrengsten van kwaliteitszorg. De Rietveld Academie beschikt over voldoende randvoorwaarden wat betreft mensen, middelen en tijd, voor de uitvoering van de kwaliteitszorg. Op de begroting zijn gelden gereserveerd voor de uitvoering ervan. Binnen de academie houdt één beleidsmedewerker zich bezig met zowel het algemene kwaliteitsbeleid als met het kwaliteitsbeleid van het onderzoek. De werkwijze kenmerkt zich door regelmatig overleg met de verschillende geledingen binnen de instelling waarbij zowel terug- als vooruit wordt gekeken. Dit overleg wordt door betrokkenen als positief ervaren.

Mogelijkheden voor verbetering

De betrokkenheid en het enthousiasme onder de direct betrokkenen bij de kwaliteit en kwaliteitszorg van het lectoraat is zonder meer positief te noemen. Aandacht is nodig

voor het verbreden en verspreiden van die betrokkenheid en het enthousiasme bij de rest van de gemeenschap binnen de academie. Dit kan enerzijds worden bereikt door middel van het verhogen van de zichtbaarheid van de activiteiten en de opbrengsten van het lectoraat. Anderzijds is een heroverweging van de inbedding en positionering van het lectoraat en het onderzoek binnen de organisatie geboden (zie ook 2.4).

2.3 Evaluaties van onderzoekseenheden

De richtlijnen voor de zelfevaluatie en externe evaluatie zijn helder en overzichtelijk vastgelegd in een beleidsdocument. De branche (BKO)-afspraken zijn hierin duidelijk herkenbaar. Het College van Bestuur is eindverantwoordelijk, de feitelijke organisatie en coördinatie van de externe onderzoeksevaluatie wordt uitgevoerd door het lectoraat. Het lectoraat draagt zorg voor het schrijven van de zelfevaluatie, de selectie van gesprekspartners van de evaluatiecommissie, de ontvangst en begeleiding van de leden van de externe evaluatiecommissie en het opstellen en bewaken van het tijdspad. Het College van Bestuur bepaalt, na consultatie van het lectoraat, de definitieve samenstelling van deze externe commissie. Resultaat van de externe evaluatie is een door de externe commissie opgesteld evaluatierapport dat wordt overhandigd aan het College van Bestuur. Het lectoraat maakt, naar aanleiding van de interne en externe evaluaties, vervolgens een plan van aanpak voor het borgen en verbeteren van de kwaliteit van het onderzoek. Indien nodig kunnen ook anderen, intern en extern, om advies gevraagd worden. Het College van Bestuur stelt, na overleg met betrokkenen, het plan van aanpak vast. De medewerker kwaliteitszorg adviseert bij het doorlopen van het gehele proces en is verantwoordelijk voor de organisatie en rapportage van interne (tevredenheids) onderzoeken. Het lectoraat is verantwoordelijk voor het documenteren en beheren van de gegevens die nodig zijn voor de externe evaluaties.

In juni 2009 heeft de externe evaluatie van de onderzoekseenheid plaatsgevonden. Op voorspraak van het lectoraat heeft het College van Bestuur een commissie samengesteld van drie deskundigen en een secretaris. De Rietveld Academie heeft het definitieve rapport van de evaluatiecommissie op 9 september 2009 ontvangen. Het rapport bevat naast opmerkingen over het zelfevaluatierapport van het lectoraat en de evaluatieprocedure, een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen. De VKO heeft kunnen vaststellen dat de externe evaluatie van het lectoraat op deskundige en voldoende onafhankelijke wijze heeft plaatsgevonden. De commissie heeft een duidelijk opdracht meegekregen, namelijk het beantwoorden van de vijf evaluatievragen zoals opgesteld in het BKO. Ook het aan die commissie meegegeven zelfevaluatierapport van het lectoraat voldoet in voldoende mate aan de eisen die daaraan vanuit het BKO worden gesteld.

De commissie kende voldoende onafhankelijkheid ten opzichte van de te evalueren lectoraten en kon het onderzoeksdomein goed overzien. Er is voor gekozen om zowel een deskundige op het gebied van artistiek onderzoek als een wetenschappelijk

onderzoeker met kennis van het onderzoeksgebied op te nemen in de commissie. Daarnaast is het werkveld vertegenwoordigd door het derde commissielid. Het lectoraat heeft inmiddels een bekende naam als het gaat om Kunst en de Publieke Ruimte. Hierdoor heeft bijna iedereen, die kennis heeft van het onderwerp, ooit te maken gehad met het lectoraat. Bij de samenstelling van de commissie is daarom gekozen voor personen die weliswaar niet volledig onafhankelijk zijn, maar die wel kritisch meedenken over het verder ontwikkelen van de inhoud en de organisatie van het onderzoeksdomein. Het rapport weerspiegelt deze kritische ondersteunende houding. Het evaluatierapport beoordeelt de VKO dan ook als een transparant, genuanceerd en voor verbeterbeleid bruikbare rapportage (zie verder ook 2.4).

Mogelijkheden voor verbetering

De VKO oordeelt derhalve positief over de wijze waarop de zelfevaluatie en externe evaluatie zijn aangepakt. Het proces blijkt vruchtbaar te zijn geweest, er is goede feedback gekomen waarbij mogelijkheden voor verdere ontwikkeling meer zichtbaar zijn geworden. Er zijn niettemin in het evaluatieproces verbeteringen aan te brengen. Deze zijn voor een belangrijk deel al aangereikt door de evaluatiecommissie zelf. Ten eerste had het zelfevaluatierapport concreter kunnen zijn in het benoemen en beschrijven van de activiteiten van het lectoraat en de doorwerking naar het onderwijs. Ten tweede zou in een volgende ronde met meer concrete en specifieke kwaliteitsindicatoren moeten worden gewerkt. De VKO juicht het toe dat de academie gebruik heeft gemaakt van de handreiking die daartoe vanuit de HBO-raad is geboden, maar vindt ook dat de academie daarin haar eigen specifieke keuzes dient te maken. Het is de VKO duidelijk geworden dat dit met name vanwege tijdsdruk nog niet van de grond heeft kunnen komen. Ten derde is de rol van stakeholders in het evaluatieproces vrij marginaal geweest. Deze waren niet of nauwelijks in het bezoekprogramma van het evaluatiebezoek opgenomen.

2.4 Verbeterbeleid

De externe evaluatiecommissie oordeelde overwegend positief over het lectoraat als onderzoekseenheid. Volgens de commissie is het lectoraat erin geslaagd om landelijk erkenning te krijgen als expertisecentrum op het gebied van kunst en publieke ruimte. Het lectoraat is productief, heeft een duidelijk eigen gezicht en draagt bij aan de bredere maatschappelijke ruimte. De aanbevelingen van de commissie richtten zich hoofdzakelijk op coherentie binnen het lectoraat, de positionering en doorwerking binnen de academie en de meetbaarheid van de kwaliteit van het onderzoeksdomein.

Naar aanleiding van het rapport zijn onder meer verbetertrajecten geformuleerd ter versterking van de zichtbaarheid en (interne) doorwerking van het lectoraat en het verder doordenken en expliciteren van kwaliteitsindicatoren. In het rapport wordt ook gesproken over de noodzaak van een cultuuromslag op de academie ten opzichte van onderzoek, theorie en reflectie. Hierdoor zou er een omgeving ontstaan waarin ook de

werkzaamheden van het lectoraat beter tot hun recht komen. Een dusdanige verandering kan niet alleen van het lectoraat uitgaan, maar zou academiebreed gedragen moeten worden. In het rapport doet de evaluatiecommissie een aantal suggesties voor de wijze waarop dit bereikt zou kunnen worden. Ook bij deze suggesties is aangesloten met verbetermaatregelen.

Het verbeterplan wordt gedragen en is deels in uitvoering. De maandelijkse en jaarlijkse gesprekken van College van Bestuur, directeur onderwijs en het lectoraat borgen de permanente monitoring van deze verbetertrajecten.

Mogelijkheden voor verbetering

Het is dus evident voor de VKO dat de uitkomsten van de externe evaluatie door de academie serieus worden genomen en dat er daadwerkelijk gevolg aan wordt gegeven. De relatie tussen de adviezen van de commissies en de verbetermaatregelen is goed zichtbaar. Alleen met de kritiek van de commissie op de coherentie binnen het lectoraat is de academie het niet eens. De externe evaluatiecommissie meende dat het onderzoek van de verschillende interne en externe onderzoekers voor een deel niet in direct verband met het onderzoeksdomein gebracht kan worden en in feite neerkomt op het faciliteren van de persoonlijke ontwikkeling van de kunstenaar/onderzoeker. De academie brengt daar tegen in dat kunst en publieke ruimte geen duidelijk afgebakend onderzoeksterrein is en dat het onderzoek bovendien intern wel als samenhangend wordt ervaren. Volgens de academie kan onderzoek binnen de Rietveld alleen maar een plek krijgen als het aansluiting vindt bij de cultuur van de Rietveld, waarbij optimale ruimte moet blijven voor individuele invulling van het onderzoekskader.

De VKO is het hier ten dele mee eens. Ze onderschrijft dat sprake is van een breed domein waarbij de grenzen niet op voorhand vastliggen en dat ruimte moet bestaan voor individualiteit. Dit is overigens niet voorbehouden aan de academie, maar geldt in meer of mindere mate voor nagenoeg alle (zeker multi-disciplinaire) onderzoeksdomeinen. Niettemin zou de VKO willen pleiten voor meer focus in de programmering en selectie van onderzoeksthema's binnen het domein. Ten eerste zal het de herkenbaarheid en doorwerking, zowel naar binnen als naar buiten, ten goede komen als een scherper profiel wordt gekozen. Ten tweede kan van het creëren van massa via focus en bundeling van expertise zonder meer een kwaliteitsverhogende werking uitgaan.

3. Conclusie en aanbeveling

Kijkend naar de kwaliteitszorg rondom het onderzoek heeft de Gerrit Rietveld Academie, voor een instelling die nog maar zo betrekkelijk kort een serieuze onderzoeksfunctie kent, op zijn minst bereikt wat je er in dit stadium van mag verwachten. De kwaliteitszorg is knap afgestemd op de aard en omvang van de academie, zowel inhoudelijk, procedureel als randvoorwaardelijk. In de geest van haar streven naar excellentie wordt de kwaliteitscultuur gekenmerkt door een open en leergierige houding, zo is de VKO gebleken uit de bestudeerde stukken, maar vooral ook gedurende het validatiebezoek. Daarnaast is de kwaliteitszorg logisch en transparant verbonden met de interne verantwoordings- en overlegstructuur.

Er bestaat een grote bereidheid om mee te denken over de verdere doorontwikkeling van kwaliteit en kwaliteitszorg. Die beperkt zich echter vooralsnog tot de direct bij het lectoraat betrokkenen. Aandacht is nodig voor het uitbreiden van deze betrokkenheid, zowel intern als extern. In de doorontwikkeling van de kwaliteitszorg zou volgens de VKO met name de aandacht gericht moeten zijn op het doordenken en bediscussiëren van expliciete kwaliteitsindicatoren. Hieraan gaat vooraf dat consensus wordt bereikt over de reikwijdte en afbakening van het begrip onderzoek en de betekenis die het zou moeten hebben voor de stakeholders binnen en buiten de academie. Daarnaast is aandacht nodig voor een zekere kwetsbaarheid in de borging van kennis en kwaliteit. Door meer te systematiseren en te documenteren zou hierin al veel winst geboekt kunnen worden. Kwaliteitsdenken zit in de genen van de academie maar dit geldt minder voor het expliciteren en vastleggen van zaken. Vanzelfsprekend moet hierin een bij de aard en omvang van (het onderzoek aan) de academie passende balans worden gevonden.

De externe evaluatie van het enige lectoraat binnen de academie is ontwikkelingsgericht ingestoken en voldoende onafhankelijk en deskundig uitgevoerd. De evaluatie is conform de branche afspraken verlopen en het totale proces van de evaluatie blijkt vruchtbaar te zijn geweest. De bevindingen van de evaluatiecommissie geven een overwegend positief beeld van het onderzoek. Het lectoraat lijkt erin geslaagd landelijk erkenning te verkrijgen als expertisecentrum op het gebied van kunst en publieke ruimte. De aanbevelingen van de evaluatiecommissie richten zich primair op de zichtbaarheid, positionering, samenhang en (interne) doorwerking van het lectoraat. Nagenoeg al deze aanbevelingen zijn aangegrepen en geconcretiseerd in adequate verbetermaatregelen. De VKO wil de academie hierbij graag enkele zwaartepunten meegeven:

- Voor wat betreft de *zichtbaarheid* van het lectoraat meent de VKO dat deze met name verbeterd kan worden door het meer expliciteren en benadrukken van geboekte resultaten. In het validatieproces raakte de VKO pas tijdens de gespreksvoering doordrongen van de impact en betekenis die het lectoraat heeft voor de omgeving, bijvoorbeeld ten aanzien van het gemeentelijke kunstbeleid.

- De interne *doorwerking* van het lectoraat naar het onderwijs is volgens de VKO te versterken door een heroverweging van de *positie* van het lectoraat. In een meer centrale positie zou het lectoraat, onder meer vanwege het multi-disciplinaire karakter, een belangrijke spil kunnen zijn in de cultuuromslag die de academie wenst als ook bij het maken van verbindingen tussen de relatief autonome afdelingen. Ook zou een eventueel tweede lectoraat mogelijk een grote toegevoegde waarde kunnen hebben.
- Evenals de externe evaluatiecommissie is de VKO van oordeel dat de *coherentie* binnen het lectoraat wel degelijk voor verbetering vatbaar is, al is de academie daar zelf minder van overtuigd. De VKO redeneert daarbij vanuit een kwaliteitsperspectief waarbij focus in programmering en afbakening van gewenste opbrengsten zullen bijdragen aan verdieping, bundeling van expertise en (daarmee) verdere kwaliteitsverhoging.

Op basis van bovenstaande komt de VKO tot de conclusie dat er voldoende vertrouwen in bestaat dat het door de academie gehanteerde kwaliteitssystem in algemene zin leidt tot het permanente bewaken en verbeteren van het onderzoek en de organisatie van dat onderzoek. De commissie apprecieert de proactieve houding van het lectoraat en het College om de evaluatie en validatie vroegtijdig plaats te laten vinden. De aanbevelingen van zowel de evaluatiecommissie als de VKO komen op het juiste moment. Gezien de ontwikkelingsfase waarin met name zaken als coherentie, borging, explicitering en systematisering zich bevinden, beveelt de commissie echter wel aan vergelijkbare exercities binnen afzienbare tijd, eerder dan over zes jaar, wederom uit te voeren. Daarbij zouden de externe stakeholders een meer prominente rol in het evaluatieproces moeten krijgen.

De VKO complimenteert de academie voor hetgeen is bereikt en moedigt aan om met dezelfde inzet en hetzelfde enthousiasme op de ingeslagen weg verder te gaan. Ten slotte spreekt ze de hoop uit dat deze rapportage daarbij van waarde kan zijn.

Bijlage 1 Instellingsbesluit VKO

Het bestuur van de HBO-raad, vereniging van hogescholen,

gelet op het door de vereniging in 2008 vastgestelde *basisdocument kwaliteitszorgstelsel ten aanzien van het onderzoek aan hogescholen* (hieronder verder aangeduid als *basisdocument*) als nadere uitwerking van het in 2007 vastgestelde *brancheprotocol kwaliteitszorg onderzoek*

BESLUIT

Artikel 1: Instelling

1. Er is met ingang van 23 maart 2009 een validatiecommissie kwaliteitszorg onderzoek, hierna te noemen VKO.
2. De VKO is ingesteld voor de periode 2009-2015.

Artikel 2: Samenstelling

1. De VKO bestaat uit zeven leden, waaronder de voorzitter en de vicevoorzitter.
2. De volgende leden zijn door de HBO-raad benoemd:
 - Prof. dr. P.L. (Pauline) Meurs (voorzitter);
 - Prof. dr. F.A. (Frans) van Vught (vicevoorzitter);
 - Drs. B. (Bart) van Bergen (lid);
 - Dr. C.M. (Tini) Colijn-Hooymans (lid);
 - Drs. P.M. (Paul) van Roon (lid);
 - Drs. P.M.M. (Paul) Rullmann (lid);
 - Prof. dr. H.W. (Henk) Volberda (lid).
3. De HBO-raad voorziet in het secretariaat van de VKO.

Artikel 3: Taak en werkwijze

1. De taak van de VKO is het zesjaarlijkse evalueren en valideren van de kwaliteitszorgsystemen van hogescholen op het aggregatieniveau van de instelling, voor zover de kwaliteitszorg betrekking heeft op het (praktijkgerichte) onderzoek van de hogeschool.
2. De VKO hanteert het in het basisdocument beschreven validatiekader bij het valideren van de kwaliteitszorg van elke hogeschool en komt onafhankelijk en objectief tot een validatiebesluit.
3. De VKO komt op basis van haar evaluerende activiteiten tevens tot analyses en aanbevelingen voor verdere verbetering van het kwaliteitszorgsysteem van de hogeschool.
4. De VKO baseert haar validatiebezoek op een door de hogeschool uitgevoerde zelfevaluatie. Het basisdocument specificeert de eisen die aan zelfevaluatie en validatiebezoek inclusief de op te leveren rapportages worden gesteld.
5. De VKO bepaalt haar eigen procedures en werkwijze ten aanzien van het validatiebezoek, de validatie en de oplevering van de rapportages binnen de kaders van het basisdocument.

6. De VKO brengt op basis van elk validatiebezoek een openbaar validatierapport uit zoals bedoeld in het basisdocument, nadat hoor en wederhoor heeft plaatsgevonden.
7. Indien de VKO tot een *voorwaardelijke* validatie heeft geoordeeld worden afspraken gemaakt voor een vervolvalidatie binnen een termijn van twee jaar. Daarop baseert de VKO of sprake is van *onvoorwaardelijke* validatie of dat geen validatie wordt verleend.

Artikel 4: Rapportage en informatievoorziening

1. De besturen van de hogescholen dragen er zorg voor dat elk rapport van een externe evaluatiecommissie als bedoeld in het bovengenoemde basisdocument, vergezeld van het eventuele bestuursstandpunt over dat rapport, binnen een maand na het openbaar maken van het rapport ter kennis van de VKO wordt gebracht.
2. De besturen van de hogescholen dragen er zorg voor dat een gedocumenteerd zelfevaluatie-rapport tijdig ter beschikking wordt gesteld aan de VKO en dat een validatiebezoek kan plaatsvinden, beide conform de kaders die daaraan door middel van het basisdocument zijn gesteld en de procedures die binnen die kaders door de VKO worden opgesteld.
3. De VKO draagt er zorg voor dat elk validatierapport ter beschikking wordt gesteld aan de HBO-raad en de Minister van OCW.
4. De VKO draagt er zorg voor dat de door haar ontvangen externe *evaluatie*rapporten vanuit de hogescholen alsmede de door haar zelf gepubliceerde *validatie*rapporten vrij verkrijgbaar zijn via de website van de VKO.

Artikel 5: Geldmiddelen

1. De basisinfrastructuur van de VKO (t.b.v. secretariaat, communicatie en algemene vergaderingen) wordt gefinancierd met de jaarlijks te indexerende doelcontributie van de hogescholen.
2. De reëel gemaakte kosten (honoraria en reiskosten van de betreffende deelcommissie VKO) per validatie worden via de HBO-raad bij de betreffende hogeschool in rekening gebracht.
3. De VKO-leden ontvangen via de HBO-raad een jaarlijkse vergoeding op basis van het aantal verrichte validaties en bijgewoonde VKO vergaderingen.

Artikel 6: Planning

1. De validaties door de VKO vinden plaats in de volgende vastgestelde volgorde:
2009: Hogeschool Utrecht, Gerrit Rietveld Academie, Hogeschool Zuyd;
2010: Hogeschool van Beeldende Kunsten Muziek en Dans, Hogeschool van Amsterdam, De Haagse Hogeschool, Hogeschool INHOLLAND, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Hanzehogeschool Groningen;
2011: Fontys Hogescholen, Hogeschool Leiden, Aeres Groep, Gereformeerde Hogeschool Zwolle, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Saxion Hogescholen;
2012: Hogeschool Zeeland, Interactum (Hogeschool IPABO, Marnix Academie, Hogeschool Domstad, Iselinge Hogeschool, Hogeschool De Kempel en Katholieke PABO Zwolle);

- Hogeschool Edith Stein separaat), Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, Stenden Hogeschool, Hogeschool Helicon, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten;
- 2013: Codarts Hogeschool voor de Kunsten, Van Hall Larenstein, Hogeschool Rotterdam, NHTV internationale hogeschool Breda, ArtEZ hogeschool voor de kunsten, Windesheim;
- 2014: Avans Hogeschool, Design Academy Eindhoven, Driestar educatief, HAS Den Bosch, Christelijke Hogeschool Ede, Hotelschool Den Haag.
2. Van deze planning kan alleen worden afgeweken in uitzonderlijke situaties. VKO, HBO-raad en betreffende hogescho(o)l(en) treden met elkaar in overleg indien volgens een van deze partijen sprake is van een situatie die wijziging in de planning noodzakelijk maakt. Het bestuur van de HBO-raad stelt de gewijzigde planning vast en communiceert deze via de geëigende kanalen.
 3. De specifieke planning per validatietraject wordt in overleg tussen VKO en hogeschool gemaakt, e.e.a. conform de procedures van de VKO.

Artikel 7: Evaluatie

1. Na twee jaar (gerekend vanaf de eerste validatie) zal het overkoepelende kwaliteitszorgstelsel -en daarbinnen de rol en het functioneren van de VKO- worden geëvalueerd op basis van de opgedane ervaringen. Hierop wordt mede gebaseerd of en welke eventuele tussentijdse aanpassingen in samenstelling, organisatie en werkwijzen nodig zijn.
2. Ruim voor het aflopen van de periode waarop dit instellingsbesluit betrekking heeft zal het stelsel -en daarbinnen de rol en het functioneren van de VKO - worden geëvalueerd met het oog op de vormgeving en invulling van de kwaliteitszorg t.a.v. onderzoek in de erop volgende periode.

Den Haag, 23 maart 2009

D. Terpstra,
voorzitter HBO-raad

Bijlage 2 Overzicht bestudeerd materiaal

1. Jaarverslag (2008)
2. Kwaliteitszorg onderzoek Gerrit Rietveld Academie (2009)
3. Extern evaluatierapport lectoraat 'Kunst en publieke ruimte' (2009)
4. Verbetertraject onderzoek Gerrit Rietveld Academie (2009)
5. Visitatierapporten opleiding beelden kunst en opleiding vormgeving (Certiked-VBI 2007)
6. Accreditatiebesluiten opleiding beeldende kunst en opleiding vormgeving (NVAO 2007)

Bijlage 3 Bezoekprogramma

9.15-10.00 uur: Welkom plus korte presentatie

- Dhr. Tijmen van Grootheest (voorzitter CvB)
- Dr. Jeroen Boomgaard (lector)
- Drs. Jet Langman (beleidsmedewerker)
- Alexandra Landre (assistent van lector)

10.00–11.30 uur: Besloten vergadering VKO

11.30-12.30 uur: Vraaggesprek CvB-delegatie, Centrale staf O&O

- Dhr. Tijmen van Grootheest (voorzitter CvB)
- Drs. Jet Langman (beleidsmedewerker)

12.30–13.30 uur: Besloten vergadering en lunch VKO

13.30-14.30 uur: Vraaggesprek lectoraat Kunst en Publieke Ruimte

- Dr. Jeroen Boomgaard (lector)
- Dhr. Henk de Vroom (coördinator onderwijsprojecten)
- Mevr. Alexandra Landré (management assistent)
- Docenten/onderzoekers:
 - Dhr. Raoul Teulings
 - Dhr. Hermann Gabler
 - Drs. Bert Taken

14.30-15.30 uur: Besloten vergadering

15.30-16.15 uur: Terugkoppeling

VKO deelcommissie:

Prof. dr. P.L. (Pauline) Meurs (voorzitter);

Hoogleraar Bestuur van de Gezondheidszorg, Erasmus Universiteit. Voorzitter ZonMW. Lid eerste kamer voor de PvdA.

Drs. P.M. (Paul) van Roon (lid);

Oud-Directeur Beleid bij FME-CWM. Voorzitter STENIM (stichting energie inkoop metalektro); Lid bestuur Stichting Handelsland NL

Prof. dr. H.W. (Henk) Volberda (lid).

Hoogleraar Strategic Management and Business, Erasmus Universiteit. Wetenschappelijk directeur INSCOPE. Directeur Erasmus Strategic Renewal Center.

Drs. M.A. (Marcel) de Haas (secretaris)

Projectmanager Kwaliteitszorg Onderzoek HBO-raad. Voorheen adjunctdirecteur Onderwijsvisitaties HBO-raad, manager Beleid, Kwaliteit en IR Hogeschool INHOLLAND en onderzoeker Universiteit Leiden.